

OM DEN AARDBOL.

Sha uw gang maar, oude; vertel uw kleinzoon maar van uw reizen, en wijs hem den weg rondom de aarde. Of hij 't begrijpt?

Dertig jaar geleden zou de wijze wereld u hebben uitgelachen, dat ge zulk een jeugdig kind onderwijs in aardrijkskunde wildet geven bij een globe. Dat streed immers tegen alle paedagogiek en bovenal tegen alle methodiek. Neen; eerst moet het begrip *kaart* worden aangebracht; ge begint met aardrijkskunde van het schoollokaal, van het schoolgebouw, van de straat, van het dorp, en ge zorgt er wel voor, dat ge in het derde leerjaar niet verder gaat. Dan een jaar de provincie, dan het eigen land, Europa, ja, en als er dan nog tijd overschiet, nu, ga dan ook nog eens naar de Oost en om de Kaap. Maar pas op: het onbekende moet aansluiten bij het bekende, en het samengestelde bij het eenvoudige. Ge moet aanknooppingspunten hebben, denk daar wel om.

Ja, denk daar wel om! Alsof er in den geest van dien jongen geen aanknooppingspunten waren, dan die gij er geplaatst had, een voor een, netjes op een rijtje. Ik zeg u, daar zijn aanknooppingspunten voor aardrijkskunde in den geest van dien jongen, enkel en alleen reeds door het feit, dat hij een zoon van zijn vader en een kleinzoon van zijn grootvader is. De kaart van de wereld ligt in dien jongensgeest reeds klaar in flauwe omtrekken, en behoeft slechts een beetje verscherpt en verduidelijkt te worden. Die kaart is hem aangeboren, die zit hem in 't bloed. Dacht ge, dat er niets in den kindergeest is, of het moet er van buiten ingebracht zijn? Kent ge uw eigen geest dan niet? Zijt ge niet spoedig op de hoogte van hetgeen, waarin uw vader en vooral waarin uw grootvader belang stelde? Ja, juist uw grootvader; geestelijk zijt ge zijn kind minstens zooveel als uw vader. En daarom moeten ook alle grootvaders en grootmoeders benoemd worden. Het kleinkind is een herhaling van zijn grootvader, maar gewijzigd, door den invloed van nog drie grootouders. Dat is een der mooie dingen in het menschelijk bestaan, die de moeite waard zijn nagespeurd te worden.

Zie maar, of die knaap er bij is. Zijn vinger volgt, zonder dat hij 't weet, de beweging van grootvaders vinger. Al kan hij misschien nog niet lezen, hij weet op die aardglobe wel aan te wijzen, waar de Kaap is en waar de Brazilië; hij zal u wel loodsen door het Suez-

kanaal, en misschien kent hij Kaap Hoorn en Magellaansstraat ook wel. En dat zijn voor hem geen vlekken en strepen en punten op de globe; welneen, als grootvader straks zijn middagslaapje neemt, gaat kleinzoon zijn scheepje trekken over 't strand, en dan legt hij wel een steen, en noemt dien Kaap de Goede Hoop, en hij trekt wel een paar lijnen en noemt de ruimte daar tusschen het Kanaal. Op het platte strand teekent hij op zijn manier het kleine kaartje op grooter schaal na, en hij weet wel, dat ook dat niet de werkelijkheid is: de werkelijkheid ligt ginds achter zijn rug op de wijde zee, en daar is de Kaap niet dertig stappen van Madeira, maar dertig dagen zeilens, als het goed gaat. Dat weet hij wel. Heeft grootvader hem daar zoeven niet verteld van die reis langs St. Helena, en hoe ze toen bij de linie zoo veel

dagen hebben moeten wachten op den wind, die niet komen wou? Heeft de knaap het niet gezien, dat wachten en wachten onder de loodrechte zonnestralen met geen wolkje aan de lucht? En toen is de wind gekomen als een storm, en de masten bogen en kraakten, en de zeilen sloegen uit de lijken, en de mannen moesten naar boven, de raas in. Ha, hij is er bij geweest, hij heeft dat huilen van den wind gehoord, hij heeft de mannen zien klimmen; hij is mee aan lagerwal geraakt, waar de zwarte menschen reeds op het schip wezen, en meenden, dat het verongelukken zou. Inderdaad, als die knaap een man geworden is, weet hij nauwelijks meer, of hij het verhaal van dien tocht heeft gehoord of dat hij hem werkelijk meegemaakt heeft, toen hij nog een kleine jongen was. Hebben wij niet allen uit onze vroege jeugd dergelijke herinneringen?

Kleine zus stelt zooveel belang niet in grootvaders vertellingen en in zijn aardrijkskundig onderwijs. En ook dat is geen wonder. Ze is grootmoeders kind. Ze speelt gaarne met broer op het strand en in het duinzand, maar als hij in zijn verbeelding vaart, weeft zij zeilen, en als hij van Oost en West rijke ladingen binnenbrengt, bakt zij koekjes van het vochtige zand. En dan helpen ze elkaar ook wel gaarne mee, zooals moeder belang stelt in vaders reizen en vader meeleeft met moeders leven, maar toch blijft ieder op eigen terrein, reeds in de vroege jeugd.

Maar die jongen, als hij geen zeeman wordt, dan wordt hij een aardrijkskundige of een sterrekundige of een natuurkundige; een koopman misschien, in elk geval een man met een wijden en ruimen blik over het geheel, een man, die de wereld omvat. Van die soort zijn onze Heemskercks, onze Jan van Diemens, onze Abel Tasmans gegroeid, de mannen, die Hollands naam brachten naar de andere zijde der aarde. Ze hadden die andere zijde reeds in hun vroege jeugd gezien.

A. L.

